

Naujienu Antroji Dalis

NR. 870

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XXIII METAI

Dienų skeveldros

Ruošiasi į paežerę. Saulės ir vandens! Diena giedrutėlė! Ir staiga sutemo. Tai žinia, kad Antano Rūko nebėra. Buvo žinių, kad blogėja. Bet vis viltasi.

Ką jis savyje pergyvendavo, pats žinojo, bet kiek teko gyvenimo aikštėse ir križkelėse susitikti, a. a. Antanas buvo giedras ir saulėtas. Mintys grįžta į Vieną. Taip sakant, "įsikūręs" nuėjau traukinio iš Karaliaučiaus pasitikti. Ogi beišlipęs Antanas. Dar už rankos mažytį berniuką besivedęs. Aš ir sakau: "O kur žmona?" Prieš kelias dienas dar šventai žinojau jį viengungį beesant. O Antanas mano juoką nutraukė:

Ar aš tikėjau, ar aš maniau,
kad bloks mane į tolį,
o mano mieste mylimas,
o mano broli.
Ne mėlynas Dunojus, netikėk,
Toli jam ligi Vilijos.
Ir nors graži, kaip karalaitė, Viena,
Nemyliu jos.

Ar pamatysiu dar kada Katedros aikštę?
Šventos Onos bažnyčią?
Mergaitę kažkada mylėtą?
Ar vis po Ringus vaikščiosiu,
Prie Stefansdomo klysiu,
Vis nesurasdams vietos.

Kai saulė leidžiasi už fabrikų kvartalų
Ir Burgo parkas kalba pašnibždom —
Taip graudu!
Netversiu be tavęs, o mano mieste žalias,
Mes surišti šventom širdies maldom
Aš ir tu.

"Sakyk greičiau, kur čia pieno nusipirkti?" Aš tiek Vieną tepažįstą nusivedžiau pas kunigą Gurecką, kur ir pats buvau sustojęs. Kun. Gureckas buvo tremtinių globėjas. Pasirodo, tą berniuką Kauno stotyje kažkokia moteris įprašė nuvežti pas tėvą. Pora savaičių a. a. Antanas vedžiojosi vaikutį, rūpinosi maistu ir naktigultu, nes gi tėvo lyg tyčia išvažiuota į Kauną. Ir eidavo abudu po Vienos sodus ir ringus giedri ir čiauš-kėdami.

Duonos ir darbo beiškant ko greičiau teko pasitraukti iš Vienos. Štabterta keletai mėnesių Linze. Kažkur yra laiškas, dokumentas amžino atminimo Antano liūdesio ir ilgesio neribotam laikui Vilnių praradus.

II

Ir kur skubėti man vienam benamiui,
Be draugo, be mylimos merginos?
Toli, labai toli manoji žemė.
O ar sugrįšiu jon — bažnyčia, aikštė ir naktis nežino.

Ir nebesugrįžo... Ak, tas 1944 metų ruduo. Žiema, atsitraukimai, frontai. Antanas įkliuvo Vienoj. Nelinksmas darbas, ir nelinksmas duona. Juo labiau netikras rytojus. Guodėmės kuo galėjom. Atsimenu, sykį žmona surišo tokį arbeitsamto vergui Antanui ryšulėlį: džiovintų Austrijos pakelės kriaušių nuo savęs ir greitomis patvory, pusiau nelegaliai, išauginto ir greitomis džiovinto tabako nuo manęs. Kai vėl mes traukėmės nuo raudonųjų budelių, atslenkančių į Austriją, atsidūrėme pagal Dancigą, iš pavojaus į pavojų. Antanas tada buvo įklimpęs Vienoj. Buvo džiugu ir giedra, kai pavyko sukombinuoti dokumentus, kuriais remiantis a. a. Antanas išspruko iš Vienos. Susitikom laisvi benamiai kažkur Vokietijos griuvėsiuos.

Nei čia didžiuojamasi, bet nėra ko ir išsiginti. — A. Rūko

"Bokštuos, meilėj ir buity" (Terra, Chicago) žymi cilėraščių dalis randasi pas vieną iš pirmųjų skaitytojų — mano šeimoje, parašyta iv. formato ir iv. spalvų lakštuose.

III

Visaip Vilnius mylėta, visaip juo džiaugtasi. Dingos, vienas dr. šliupas nėra ilgiau Vilniuje sustojęs. Ana, Tumas Vaižgantas, atvykęs į dr. J. Basanavičiaus laidotuves, kone į laidotuves pavėlavo. Teisinosi per gėdulingą akademią. Girdi, kol apibėgęs savo džiaugsmų ir svajonių miestą, širdis neleidusi didžią maldą pusiau nutraukti. Visi žinome, kaip Čiurlionis mėgo, ką čia sakau mėgo, mylėjo Vilnių. Ans darbui susikaupti ir po kūrybos atsikvėpti iš Paupio palei Vilnelę, vėliau palei Nerį iki Žaliojo tilto, iki Sv. Jokūbo bažnyčios

(Nukelta į 2 psl.)

VYTAUTAS KASIULIS

"Naturmortas"

VINCAS TRUMPA

ATSAKYMAS A. KUČIUI IR PASTABA DĖL DR. J. PAJAUJO STRAIPSNIO

Varpininkų Filisterių leidžiamas Varpas niekadoms, berods, neparodė nuoširdesnio supratimo kitam, taip pat save laikanti liberalinės minties sambūriui Santarai - šviesai ir žurnalui Metmenims. Priešingai, kiekviena proga Varpas nenukenčia nepalaidęs vienos ar kitos insinuoacijos jų adresu, arba jiems neįgnybęs. Santara - šviesa, Metmenys ir kiti šio sambūrio darbai susilaukė nuoširdžios kritikos, bet neretai ir nuoširdaus supratimo iš pažangesnių katalikų sluoksnių (Aidų, Ateities, Draugo, Tėviškės Žiburių), bet beveik niekadoms iš Varpo. Santara - šviesa ir Metmenys rado daug pritarimo (net entuziazmo) kai kuriuose socialdemokratų sluoksniuose, pavyzdžiui, dr. J. Repečkos ir J. Kiznio redaguojamame Darbe (kuris, gaila, dėl mūsų visuomenės konservatyvumo buvo priverstas sustoti, kaip ir A. Mackaus redaguojamas Margutis). Labai mažai simpatijos ir jokio entuziazmo Santaros - šviesos sąjūdžiui ir jo darbams neparodė Varpas ir oficialieji Valstiečių Liaudininkų sluoksniai.

Kodėl taip? Nelengva į tą klausimą atsakyti. Tarpais primetama, kad Santara - šviesa per arti bičiulijauja su tautininkais, tarpais, priešingai, įtariama, kad Santara - šviesa nuėjusi per toli į kairę, kad ji pasukusi amerikoniško liberalizmo ir net socializmo keliu. Man atrodo, Santara - šviesa nesibaudo nei vieno nei kito tų kaltinimų. Ji yra iš esmės kairysis sąjūdis ir jos cilėse gerai

sutelpa ir kairieji tautininkai, ir kairieji socialistai, ir kairieji katalikai. Bet ar dėlto jau Santara - šviesa neturėtų būti laikoma liberaliniu sąjūdžiu? Man atrodo, kaip tik dėlto ji toks sąjūdis ir yra. Joje galėtų labai gerai tilpti ir kairieji liaudininkai, tik, deja, atrodo, šiuo tarpu bent oficialiuose liaudininkų sluoksniuose tokių nėra.

Paskutiniame Varpo numeryje (Nr. 7, 1967) to žurnalo redaktorius Antanas Kučys bando nagrinėti skirtumus tarp, jo nuomone, dviejų liberalų grupių (trečiajai - sandariečiams — jis teskiria vos keletą pastabų). Viena tokia grupė esanti "dr. Vinco Kudirkos laikų varpininkų ideologijos sekėjai", iš kurių išaugę valstiečiai liaudininkai ir kurie dabar spiečiasi apie emigrantinį Varpą. Kas yra toji antroji grupė, A. Kučys labai aiškiai nepasako. Jis tik pastebi, kad jie "savęs neriša su iš Lietuvos atvežtomis liberalizmo idėjomis". Be to, jis bando juos suplakti su amerikoniško tipo liberalais. Bet iš jo cituojamų pavyzdžių aiškiai matyti, kad tą antrą grupę jis identifikuoja su Santara - šviesa ir Metmenimis. Nors savo straipsnio įžangoje A. Kučys pasisako, kad jo straipsnio tikslas "nėra nei atnaujinti diskusijas kieno liberalizmas yra tikresnis, nei paneigti kam nors liberalo vardą", tačiau perskaičius visą straipsnį skaitytojui ir be autoriaus noro išvada pasidaro gana aiški.

Pabandykime papunkčiui pa-

(Nukelta į 2 psl.)

ATSAKYMAS A. KUČIUI IR PASTABA...

(Atkelta iš 1-mo puslapio)

nagrinėti, kokius skirtumus tarp tų dvejų grupių mato Antanas Kučys ir kokie tie skirtumai iš tikrųjų yra. Gal tada skaitytojas pasidarys truputį kitokias išvadas, negu norėtų jam įpiršti A. Kučys.

1. Klaidinga amerikoniško liberalizmo samprata

Nežinau, iš kur A. Kučys pamėmė amerikoniško liberalizmo aptarimą, bet jis beveik visiškai klaidingas. Jis rašo: amerikoniškas "liberalas — tai reiškia nuolaidą, vengimą konflikto, pasirengimą išlaikyti taiką bet kokia kaina, savanaudišką apsiribojimą tik savo krašto interesais ir, pagaliau, beprincipiškumą". Pridėk tik prie to dar, kad amerikoniškas liberalas yra "minkštas komunizmo atžvilgiu" ir gausi amerikoniško liberalo aptarimą, kurį labai triukšmingai propaguoja tam tikra Amerikos kraštutinės dešinės grupė, po kuriuo galėtų pasirašyti ir mūsų klišėdiškis konservatorių klubas, kuris, deja, turi nemaža pasekėjų mūsų emigrantiniuose sluoksniuose, ir kuriam pritaria, taip pat deja, ir kai kurie iš A. Kučio vadina dr. Vinco Kudirkos varpininkų ideologijos sekėjų.

Iš tikrųjų, išskyrus taikos troškimą (ne bet kokia kaina, kaip parodė Izraelio-arabų karas), kuris yra bendras beveik visai Amerikos ir viso pasaulio visuomenei (bet turbūt tik nesveikos fantazijos žmogus šiandien trokštų karo...), toje A. Kučio tariamo Amerikos liberalo sampratoje yra viskas klaidinga. Jei tas liberalas vengtų konflikto, kaip jis teigia, kaip jis tada galėtų stovėti, pavyzdžiui, civilinių teisių sąjūdžio priešakyje, kuris yra pats didžiausias šiuo metu Amerikos gyvenime konfliktas, beveik socialinė revoliucija. A. Kučio kritikuojamos grupės liberalai nevengia dėl to konflikto pozityviai pasisakyti, o jo favorizuojami tariami Kudirkos varpininkų ideologijos sekėjai ligi šiol dėl to tyli. A. Kučys cituoja gerai žinomus ir jau

dinančius V. Kudirkos žodius dėl Kražių skerdynių. Bet ar jis nemano, kad tas pats Kudirka tokiais pačiais jaudinančiais žodžiais, kokiais jis pasmerkė caro žandarų žiaurumus, pasmerkė ir Alabamos ir Mississipi negrų geto kaltininkus?

Toliau A. Kučys rašo, kad amerikoniškas liberalas — reiškia savanaudišką apsiribojimą tik savo krašto interesais. Visiška netiesa. Kas Ameriką išvedė iš izoliacionizmo, jeigu ne liberalai? Iš antros pusės, kas Ameriką nori sugrąžinti į izoliacionizmą ir savanaudišką nacionalistinę politiką, jeigu ne goldwaterinio tipo konservatoriai ir mūsų konservatorių klubai, kurių idėjoms, deja, neretai pritaria net ir vadovaujanti tariamų dr. Vinco Kudirkos idėjų sekėjų žmonės.

Dr. A. Kučys primeta Amerikos liberalams beprincipiškumą. Gaila, jis neduoda jokių įrodymų, kur jis tą beprincipiškumą mato. Jis tik paciūvoja abejotino autoriteto Peter Viereck priekaištą, kad Amerikos liberalai nepasidarė tokiais pat karštais antikomunizmo skleidėjais, kurie jie buvo ir tebėra antifašizmo skleidėjai. Tai tik iš dalies teisinga. Būti antikomunistu, kaip ir būti antifašistu, iš esmės, nėra kažin kokia dorybė, kaip daug kas iš mūsų įsivaizduoja. Jau vien tik dėlto, kad komunistai stengiasi būti tokie karšti antifašistai, o fašistai — antikomunistais, jie diskredituoja vienas kitą ir pačią antikomunizmą ir antifašizmą idėją. Daug svarbiau stovėti už laisvę, už pažangą, už demokratiją, arba nestovėti nei už komunizmą, nei už fašizmą. Man atrodo, tokie yra daugumas Amerikos liberalų, tą tikrai skelbia ir vykdo ir Santaros-Šviesos tipo lietuviai liberalai. Deja, to negalima pasakyti apie kai kuriuos tariamus varpininkų ideologijos sekėjus, kurie talkina ir bendradarbiauja su kraštutinės dešinės lietuvių emigrantų grupėmis ir su biržininkais bei konservatorių klubais amerikinėje visuomenėje.

DIENŲ SKEVELDROS

(Atkelta iš 1-mo psl.)

eidavo. Pūga. Liūtyš, Karšta — nekaršta. Čiurlionis išsėjosi Vilniumi besidžiaugdamas.

A. a. Antanas į Vilnių atvyko kaip pas brolių. Viską saktum iš anksto susizinojęs. Iki smulkmenų. Iki žemės grumtelio. O sutiktas kukliai tarė: ... parodyk miestą!

Lyg paežerėj, vanduo — bangos — vėjas, praėjo nuėjo metai ir dešimtys. Kadaisė kartu su Antanu galvota kaip nors kur nors įsukti trumpametražinė filmą — Kaip jie mylėjo Vilnių! Tai mūsų kultūrininkai ir vi-

suomenininkai amžių būvyje; Daukša, Strazdelis, Daukantas, ir 19 amž. ir 20 amž. sanvartoje dirbę vadinamieji apaštalai, o vėliau Didžiojo Vilniaus Seimo dalyviai, savanoriai, ir visa visa sąmonėjanti tauta.

Ką aš čia galėčiau pridurti? Ką? Nei žemės gimtosios saujos nei smiltelės po ranka. Nei nutilusių Vilniaus varpų, nei Neryje ribuliuojančios saulės ar vakaro žaros atspindžio...

Ir tyliai — pamažu, lyg anoj liaudies dainoj, skaitau seną jo, Antano, eilėraštį:

Pro griūvančius namus, pro tiltus,
Pro vienuolyną seną,
Vilnelė vilnija, per akmenis vingiuodama,
Ir mano šitokis gyvenimas,
Kol akys, smiltimis užpiltos,
Nebeieškos šio miesto gotikoj paguodos...

J. Cicėnas

Taigi, kaip matome, A. Kučys išsėina iš visiškai klaidingos Amerikos liberalo sampratos. Dėlto ir jo bandymas suplakti Santaros-Šviesos liberalų grupę su jo klaidingai formuluota Amerikos liberalo samprata negali duoti teisingų išvadų, nes jau iš elementaraus logikos vadovėlio žinome, kad iš klaidingų premisų negalima padaryti teisingos išvados.

2. Kas nesidomi praeitimi?

Atrodo, pagrindinis A. Kučio priekaištas naujesiems liberalams, kad jie atitrūkę nuo Lietuvos liberalinių tradicijų ir kad jie apamai "nesidomi savo praeitimi". Liberalas iš esmės žiūri daugiau į ateitį, o ne praeitį. Tuo jis ir skiriasi nuo konservatoriaus.

Savo liberalinės minties raidos apžvalgoje Lietuvoje, kuri buvo atspausdinta Santaros-Šviesos išleistoje knygoje **Lietuviškasis liberalizmas** (1959 m.) esu nusiskundęs mūsų politinės, socialinės ir apamai idėjinės minties biednumu, ypač kiek tai liečia liberalus. Tas mano teigimas labai nepatiko A. Kučiui, kuris jau anksčiau, berods **Naujienose** gana pikta mane už tai išbarė, net patardamas man susipažinti su kun. S. Ylos knyga apie laisvę. Patarimas mažų mažiausia keistas, nes kun. S. Ylos knygoje nėra nieko daugiau, kaip laisvos minties parodija Lietuvoje. Atsiprašau, bet tai primena aną nekaltą sutvėrimo patarimą lakštingalams pasimokyti dainuoti iš gaidžio. Dabar jau to patarimo A. Kučys nekartoja. Dabar ir jis pats prisipažįsta, kad Lietuvos liberalai neturėjo laiko politinės filosofijos diskusijoms, kad visų pirma jie metėsi į akciją. Bet vis dėlto ir dabar jis pabara tariamus naujuosius liberalus, kad jie skundžiasi be reikalo liberalinės minties biednumu ir nesidomi savo praeitimi.

Į tą priekaištą galima būtų atsakyti: o kaip su vadinamais tikraisiais dr. Vinco Kudirkos sekėjais? Ar jie labai jau domisi ta liberalinės minties praeitimi Lietuvoje? Santaros-Šviesos išleistas ir V. Kavolio suredaguotas **Lietuviškasis liberalizmas** vis vien ir ligi šiai dienai yra plačiausias ir visapusiškiausias veikalas visoje mūsų raštijoje apie liberalinės minties problematiką Lietuvoje. A. Kučio vadinami naujieji liberalai yra plačiau ar trumpiau nagrinėję ir dr. Vinco Kudirką, ir Simoną Daukantą, ir dr. K. Grinių ir kt.

Bet priekaištas dėl nesidomėjimo liberalinės minties tradicijomis, man atrodo, daromas ne dėlto, kad vadinami naujieji liberalai nesidomėtų praeitimi ir tradicijomis, bet dėlto, kad jie kritiškai žiūri į tą praeitį ir į tas tradicijas, kaip jie stengiasi kritiškai žiūrėti ir į viską. Nes pagrindinis liberalo bruožas ir yra — nebijoti nieko ir kritiškai žiūrėti į viską. Liberalas nemėgsta stabų, arba tariant dabar madingu žodžiu — nemėgsta mitų. Jis gali ir privalo kritiškai žiūrėti ir į dr. V. Kudirką (pav., smerkdamas jo antisemitines idėjas, kaip tai padarė dr. V. Kavolis), ir į demokratinį Lietuvos nepriklausomybės laikotarpį,

Rembrandt

Autoportretas

jis gali surasti silpnų vietų ir pas dr. K. Grinių (Liūto Griniaus įspūdžiai apie savo tėtį tame pačiame **Varpo** numeryje kaip yra parašyti to santarietiško-šviesietiško kritiškumo metodu), kaip lygiai jis gali pripažinti tam tikrus nuopelnus ir Antanui Smetonai. Mūsų liaudies yra tiek išmintinga, kad ji net ir velnio tokiu baisiu nelaiko, kokią ji nori nupiešti profesionalūs ir iš to duoną valgą su juo kovotojai.

Reikia laikyti gryną nesusi-pratimu, kai A. Kučys ima mokyti Vytautą Kavolį literatūros ir tarp laisvės minties pionierių lietuvių literatūroje randa ir Julijū Janonį, kuris dar nespėjo pasidaryti rašytojas, bet kuris pasidarė bolševikinio komunizmo skelbėjas Lietuvoje. Šiuo atveju, A. Kučys padarė tą pačią klaidą, kaip patardamas man mokyti apie liberalinės minties turtingumą Lietuvoje iš kun. St. Jlos knygos. Atsimenu, po vienos paskaitos apie laisvę Santaros-Šviesos metinėj stovykloj vienas kolegų paklausė, koks santykis mano laisvės sampratos su kun. Ylos knygoje dėstoma laisvės samprata. Galėjau atsakyti tik tiek, kad nėra ir negali būti jokio santykio, kaip ir nėra ir negali būti jokio santykio tarp žmogaus stovinio žemės ir kito žmogaus sėdinčio ant stogo.

A. Kučys mano adresu tame pačiame savo straipsnio skyrelyje rašo: "Istorikas Vincas Trumpa, lyg nieko nežinotų apie Lietuvos Demokratų Partijos programą, apie Vilniaus Didžiojo Seimo nutarimus, apie Valskiečių Liaudininkų Sąjungos principinius pasisakymus ir gana gausios, kiek tuometinės sąlygos ir cenzūra leido, literatūros" teigia, kad niekas Lietuvoje nėra formulavęs liberalinės programos, kad mes neturėjome liberalinės partijos, kad niekas plačiau nėra nagrinėjęs liberalinės minties teorijos ir liberalo psichologijos. Deja, tai, ką rašiau tada (1959 m.), yra tiesa ir šiandien (išskyrus V. Kavolio studiją apie V. Kudirką, kurios tada dar nebuvo). Nieko čia A. Kučiui nepadės nei gilesnis susipažinimas su Lietuvos Demokratų partijos (ne liberalų) programa, nei su didžioju Vilniaus seimu, nei su principiniais Valskiečių liaudininkų sąjungos pasisakymais. Dėkui A. Kučiui už pripažinimą man istoriko vardo, nors žinoma, būtų menkas istorikas tas, kuris apie tuos visus dalykus nieko nežinotų.

(Bus daugiau)

RUSŲ KESLAI UŽIMTI KALIFORNIJĄ

Jeį ne Meksikos revoliucija ir Monroe Doktrina, vieni ispanai nebebūtų rusų išvarę iš Amerikos

Nedaug trūko, kad rusai nepasilikto Kalifornijos valdovai, kaip kad nuo 1741 metų buvo užvaldę Aliaską, kurią net 135 metus išvaldė pagaliau 1876 metais pardavė Amerikos Jungtinėms Valstybėms už 7 milijonus ir 200,000 dolerių, rašo Kristofas Eydziatovičius Londono lenkų laikraštyje Wiadomosci.

Į šiaurės Amerikos kontinentą rusai pradėjo smelktis iš rylinio Sibiro nuo minėtų 1741 metų, kai Rusijos laivyne tarnavęs danas Beringas "atrado" Aliaską ir joje išsikėlė į krantą. Visoki avantiūristai, ypač kailių pirkliai, ne tiek smelkėsi Aliaskos gilumon, kiek pajūriais-pamariais slinko vis tolyn į pietus, surasdami jiems nežinomus vis gražesnius, vis šiltesnius ir turtingesnius kraštus, apie kuriuos grįžę pripasakodavo dar gražesnių pasakų, kaip apie naujus pasaulius ir pasakiškas pasipelnymo bei praturtėjimo galimybes. Brangiųjų kailių prekyba buvo tokia pasakiškai pelninga, kad už sabalų ir udrų kailiukus Rusijoje mokėta iki 150 rublių ir per keliolika metų Rusija vien iš tų kailiukų padarė 20 milijonų rublių vertės apyvartą.

Aliaskoje rusai pajūriais išteigė keletą naušėdėnų, kuriuose stengėsi apgyvendinti iš Sibiro atkeltus kolonistus, o pietiniame Aliaskos gale, vienoje pakraščio sėloje, pastatė Sitka pavadintą miestelį, kuriame buvo įkurta Aliaskai valdyti administracija.

Amerikos vakarų pakraščiais Rusija jau buvo tiek susidomėjusi, kad caras Aleksandras I 1804 metais išsiuntė į Sitką savo asmeninį įgaliotinį Riazanovą, kad iširtų priežasfis, dėlko staiga pradėjo sumažėti brangiųjų kailių, ypač sabalų ir udrų sugavimas.

Atkeliavęs į Sitką Riazanovas čia rado neapsakomai skurdų vaizdą. Po nepaprastai ilgos žiaurios žiemos čia gyventantieji žmonės bėsa neįsivaizduojamai sunkioje padėtyje. Neturėdami tinkamų priemonių žmonės negalėjo apsiginti nuo šalčių, pritrūkę amunicijos negalėjo susimedžioti maisto, dėlto badas, ligos ir mirtis buvo šios kolonijos kasdieniniai palūdovai.

Pagunda keltis į šiltesnius kraštus

Nors Sitka, pastatyta Baranovo vardu pavadintoje pakraščės salikėje, yra Aliaskos pietiniame gale, vis dėlto klimatas čia dar buvo per šaltas ir žiaurus, kokio net iš Sibiro atsikėlę rusai nemėgo, ir dėlto tuometinis Aliaskos gubernatorius Baranovas jau iš anksto dairėsi ekspansijai galimybių toliau pietuose. Būdamas energingas keliautojas ir tyrinėtojas, Baranovas apkeliavo Ramiojo vandenyno (Pacifiko) pakraščius net iki ispanų įsteigto San Francisco uosto ir kitų pajūrio vie-

tovių dabartinėje Kalifornijoje. Gamta, augmenija, klimatas ir apsigyvenimui galimybės Baranovui nepaprastai patiko ir jis pradėjo siuntinėti į Peterburgą memoandumus, skatindamas caro valdžią užimti ir užvaldyti Kaliforniją, tačiau caro valdžia ne tik nekrepė dėmesio, bet net į Baranovo memoandumus neatsakė. Suprantama, kaip Baranovas apsidžiaugė, kai į Sitką netikėtai atvažiavo paties caro asmeninis įgaliotinis Riazanovas, kuriam Baranovas gražiausiomis spalvomis pradėjo vaizduoti Kaliforniją ir jos užėmimo galimybes.

Riazanovas buvo paveiktas ir pats entuziastiškai susidomėjo Baranovo planais užimti Kaliforniją, kurią valdė labai silpna Ispanijos kolonialinė administracija iš Meksikos. Vienintelė Baranovo ir Riazanovo bėda buvo, kad jie neturėjo laivų, kuriais galėtų padaryti ekspediciją į Kalifornijos pakraščius ir juose įsteigti savo prietiltį. Čia jiems pats likimas atnešė netikėtą laimę.

Kur velnias negali, pasiunčia moterį

Vieną ankstyvą rytą į Sitkos uostą įplaukė Amerikos prekybinis laivas "Juno", kurs iš New Yorko buvo išplaukęs su prekėmis ispanų kolonistams Pacifiko pakraščiuose, bet Ispanijos valdžia tuo tarpu išleido potvarkį, kuriuo visiems ne ispaniškiems laivams buvo uždrausta prekiauti su Ispanijos kolonijomis, dėlto joks svetimos valstybės laivas negalėjo įplaukti į joki ispanų uostą Ramiojo Vandenyno pakraščiuose, ir vienas tokių laivų buvo "Juno", kurs beklaidžiodamas pakraščiais atplaukė iki Sitkos apsirūpinti maistu ir kuru.

Riazanovas su Baranovu tuo jau iš amerikiečių nupirko "Juno" ir nieko nelaukę, laive iškėlė Rusijos vėliavą, išplaukė į San Francisco "vizituoti" to uosto komendantą ispaną San Francisco Arguelo. Kadangi šie rusai atplaukė ne prekiauti, o draugingo vizito, komendantas negalėjo jų laivo neįsileisti ir Riazanovas, kaip Rusijos caro įgaliotinis buvo pakviestas į komendanto rūmus ir čia supažindintas su visa komendanto šeima, o toje šeimoje buvo penkios dukterys, kurių viena, sinjorita Conchita savo nepaprastu grožiu buvo pagarsėjusi visoje tų laikų Kalifornijoje. Santykiai susidėjo taip, kad Riazanovas (apie Baranovą istorija tyli) pasidarė komendanto kasdieninis svečias ir sinjorita Conchita į jį įsimylėjo iki auselių. Riazanovas buvo jaunas, geros išvaizdos, daug keliavęs, žymus raitelis ir šaulys ir iškalbingas pasakorius, ir jis pats pagaliau pradėjo rodyti Conchitai išimtiną prielankumą, tačiau turėdamas savo galvoje, kad Kalifornijos užėmimas yra svarbiau negu Con-

chitos gavimas. Išrokavimas ėmė viršų. Riazanovas sugalvojo pasinaudoti Conchita kaip priemone savo tikslui atsiekti.

Sinjoritos kraitis visa Kalifornija

Riazanovas savo planą pradėjo pranešdamas sinjoritai Conchitai, kad po kelių dienų jis turi ją apleisti ir išplaukti į tolimą šiaurę, kadangi Ispanijos valdžia uždraudus su svetimais prekybą, jo laivo kapitonas čia negali gauti nusipirkti reikalingo kiekio maisto. Jis pridūrė, kad jam, tiek nuosirdžiai priimtam svečiui, nepatogu prašyti jos tėvo komendanto. To ir tereikėjo. Conchita nubėgo pas tėvą ir sudarė planą, kad "Juno" laivas bus pripildytas maisto ir visokių reikmenų, bet ne už pinigų, o mainais už atgabentas ir atgabentinas prekes. Taigi, mainai nėra prekyba ir Ispanijos valdžios įsakas apeitas.

Dabar Riazanovas panaudojo antrąjį kozirį. Jei paprašys Conchitos rankos, lengviau bus Kaliforniją gauti, tai yra jis galės Kalifornijoje jaustis kaip namuose, lankyti visą kraštą ir kitus ispanų uostus bei igulas ir susidaryti planus užėmimui.

Rankos prašymas dukters ir tėvo buvo su džiaugsmu priimtas ir komendantas San Francisco Arguelo neslėpė pasitenkinimo tokia likimo suteikta puikia partija savo mylimai dukrelei. Kadangi pravoslavui rusui vesti katalikę ispanę reikėjo iš anksto atlikti daug ir ilgai trunkančių procedūrų, buvo sutarta sutuoktuves atidėti kol bus gauti sutikimai iš Ispanijos karaliaus ir Rusijos caro ir popiežiaus dispensas. Sutarta, kad Riazanovas plauks į Europą, pasirūpins leidimais ir dispensais ir grįš į San Francisco vestuvių, kurios galės įvykti maždaug po pustrėčių metų. Iki to laiko sinjorita Conchita turės pakentėti.

Likimas užbėgo Riazanovui už akių

Po kelių savaičių Riazanovas su pilnu "Juno" laivu grįžo į Sitką, priedams prie maisto atsiveždamas daug braižinių, ški-cų, planų ir kitokių informacijų apie Kaliforniją, kurios bus labai naudingos rusų tolimiesniems planams Kalifornijai vienaip ar kitaip užimti. Kiek pabuvęs Sitkoje Riazanovas išplaukė į Ochotską, iš kur turėjo žemės keliais (kurių nebuvo) pasiekti Peterburgą, gauti caro leidimą vesti sinjoritą ir užimti Kaliforniją. Per keletą mėnesių jau buvo tolokai nukeliavęs, kai arkllys bejojant per ledą įlūžo vienoje upėje ir Riazanovas sušlapęs ir persišalęs gavo plaučių uždegimą ir mirė Krasnojarske.

Tuo tarpu Sitkos komendantas ar gubernatorius Baranovas tyliai ruošėsi būsimai ekspedicijai ir Kalifornijos kolonizacijai. Jis pasistatydino du laivus ir su tiems laivams vadovauti paskirtu kapitonu Kuzkovu planavo, kur ir kaip tinkamiau padaryti desantą (išsikėlimą), kad pradžioje nesukeltus ispanų priešpuolio, tai yra kaip jau buvo aptarta su Riazanovu, pasistatyti Kalifornijos pakraštyje solidų prietiltį.

Metams pralinkus abudu laivai, Kuzkovui vadovaujant, išplaukė į pietus San Francisco kryptimi, kur Kuzkovas vėl turėjo aplankyti komendantą ir vėl paprašyti maisto, prisistatydamas, kaip Riazanovo draugas ir pasiuntinys. Apie tai, kad Riazanovas prieš gerus metus laiko buvo miręs, žinoma, jis ispanams nesakė ir šie nežinojo. Komendantas, ypač Conchita priėmė Kuzkovą nuosirdžiausiai ir pakvietė paviešėti. Pasinaudodamas ta gera proga Kuzkovas išsniipinėjo ir parinko geriausią desantui vietą, tai buvo nedidelė įlanka apie 150 mylių į šiaurę nuo San Francisco. Prie tos įlankos gyveno taikūs indėnai ir ispanai čia niekuomet nebuvo pasirodę.

(Tęsinys 4-tam psl.)

SLA SUSIVIENIJIMAS LIETUVIŲ AMERIKOJE

SLA — jau 80 metų tarnauja lietuvių visuomenei ir išmokėjo daugiau kaip SEPTYNIUS MILIJONUS dolerių savo apdraus-tiems nariams.

SLA — didžiausia lietuvių fraternalinė organizacija — duoda gyven-bės apdraudą ir ligos pašalpa, kuri yra pigi, nes SUSIVIENIJIMAS neieško pelno, o teikia patarnavimus savitarpinės pagalbos pagrindu.

SLA — jau turi daugiau, kaip tris su puse milijono dolerių kapitalą, tad jo apdrauda tikra ir saugi. Kiekvienas lietuvis čia gali gauti įvairių klasių reikalingiausius apdraudas nuo \$100.00 iki \$10,000.00.

SLA — jaunimui duoda gerą Taupomąją Apdraudą - Endowment Insurance, kad jaunuolis gautų pinigų aukštojo mokslo studijoms ir gyvenimo pradžiai.

SLA — duoda VAIKAMS ir jaunuoliams labai pigią TERM apdraudą: už \$1,000.00 apdraudos tik \$3.00 mokesčio metams.

SLA — AKCIDENTALĖ APDRAUDA naudinga visokio amžiaus asme-nims, rekomenduojama lietuviškų KLUBŲ ir draugijų na-riams. Už \$1,000.00 akcidentalės apdraudos mokeskis \$2.00 į metus.

SLA — kuopos yra daugumoje lietuvių kolonijų. Kreipkitės į kuopą veikėjas ir jie plačiau paaikškins apie SUSIVIENIJIMO darbus.

Gausit spausdintas Informacijas, jeigu parašysit:

LITHUANIAN ALLIANCE OF AMERICA

307 WEST 30 STREET, NEW YORK, N. Y. 10001

RUSŲ KĖSLAI . . .

(Atkelta iš 3 psl.)

Fort Rossija Kalifornijoje

Kuzkovas paviesėjęs ir apdovanojamas grįžo į Sitką, o jau 1811 metais vėl grįžo į Kaliforniją nebe į svečius pas San Francisco komendantą, bet tiesiai į pasirinktą įlanką, prie kurios iš taikingų indėnų nupirko kelių ketvirtainių mylių plotą aplinkui įlanką, sumokėdamas indėnų supratimu gana gerą kainą, būtent 4 kirvius, 2 plūgus, 5 dalges, 6 poras kelnų ir keletą saujų įvairių blizgučių. Pirktoji žemė buvo ideali uostui ir kolonijai kurti įlankos pakraščiais — iš visų trijų šonų įlankon nuolaidus slėnys, toliau kalvos su miškais ir gera žeme ganykloms. Kuzkovas atsivežė apie 100 rusų amatininkų — statybininkų, mūrininkų, kalvių, dailidžių, garborių (odos išdirbėjų), daržininkų, laukininkų, žvejų ir gyvulių augintojų, ekskareivių, daktarą, felčerį ir popą, ir keletą Aleutų salų čiabuvių žvėrimis gaudyti. Sekančiais metais, 1812, jau įvyko naujo forto "pašventinimas". Tai buvo tvirtas keturkampis aptvaras ant plokščios kalvos, apstatytas polisa-da, kaip anuomet būdavo statomi fortai nuo indėnų apsiginti. Forto viduje buvo pastatyta daug pastatų administracijai ir įgulai gyventi, be to ligoninė, koplyčia ir... kalėjimas. Rusų kolonija sparčiai vystėsi ir nieko nebetrukus Kuzkovas jau visos Rusijos caro vardu paskelbė, kad visa teritorija aplinkui Fort Rossija yra aneksuojama Rusijos imperijai.

Ispanai sužinoję, kas vyksta jų pašonėje, iš karto neparodė jokio nepasitenkinimo ir tik kai po kelių metų gavo žinią, kad Riazanovas yra seniai miręs, visa situacija pasikeitė. Rusai okupantai staiga neteko Conchitos užtarimo, ji pati įstojo į vienuolyną ir Ispanijos gubernatorių Kalifornijai, gyvenęs Monterey prie San Francisco, krepšėsi į Ispanijos vicekaralių Meksikoje, prašydamas instrukcijų.

Kaip rusai buvo "išprašyti" iš Kalifornijos

Vicekaralius pavedė gubernatoriui "mandagiai paprašyti" Kuzkovą, kad ko greičiausiai teiktusi išsikraustyti, nes neturi ir niekuomet negaus leidimo apsigyventi ispanų teritorijoje. Kuzkovas diplomatiškai delsė, pirma laukdamas Sitkos sutikimo, paskiau per Sitką gauti pritarimą iš Peterburgo... Tuo būdu ispanų-rusų "derybos" užtruko keletą metų, o rusui tą progą išnaudojant savo forte įsitvirtinti, superkant iš indėnų žemes ir į pietus ir į šiaurę visu Kalifornijos pajūriu įsteigiant savo didžiules farmas bei "poselenijas".

Tik kai 1822 metais įvyko Meksikos revoliucija prieš ispanus ir Amerikoje ispanų valdžia baigėsi ir Amerikos Jungt. Valstybių prezidentas Monroe

4 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
— SATURDAY, JULY 29, 1967

Iš kairės: John Matelis, Theresa Matelis, Bernice ir Adolph Matelias iš Downers Grove, Ill. apilankė St. Balzako, Jr. Liet. Kultūros Muziejų Chicagoje, pamatė C. K. Baltramonačio surengtą lietuvių meno 400 metų apimtyje parodą, kuri tęsis visą rugpiūčio mėnesį.

Mūsų jaunieji rašo

Baigiant Čikagos Aukštesniąją Lituanistinę Mokyklą

(Rašo Liucijus Alenskas "Tėv. Atgarsiuose")

Po keturių mokslo metų istorijos, lietuvių kalbos, literatūros ir kitų lituanistinių mokslų, manau ne vienas iš mūsų jaučiamės geresniais lietuviais, kuriems lietuviybė yra daug arčiau prie širdies negu tiems, kurie tą laiką praleido ar tai prie televizijos ar kur kitur bežioplnėdami. Jiems tas veltui praleistas laikas tikrai neatneš jokių vaisių. Tuo tarpu mums ši mokykla tartum uždėjo antspaudą ant mūsų lietuviškų širdžių ir tas antspaudas ne tik praturtino mūsų lietuvių kalbos žinojimą, bet kartu ir praplėtė

paskelbė garsiąją doktriną, kad Amerika Amerikiečiams, ir naujoji Meksikos valdžia paskyrė jau savo gubernatorių Kalifornijai, rusai buvo nebe mandagiai paprašyti paklusti Monroe doktrinai ir išsinešdinti. Rusai ir dabar nesiskubino ir vėl keleri metai praėjo. Caro valdžia savo Kalifornijos kolonijai net paskyrė savo gubernatorių.

1835 metais paskirtas į Fort Rossija naujas rusų gubernatorių baronas Vrangelis sumanė betarpiškai tartis su Meksikos valdžia ir tuo reikalu pats išvyko į Meksikos Miestą. Atvykęs pasijuto neturįs savo vyresnybės iš Peterburgo įgaliojimų, taigi neturįs teisės derėtis. Nemitęs jis grįžo nebe į Fort Rossiją, o į Sitką, pavesdamas savo pavaduotojui likviduoti visą Kalifornijos koloniją, ir 1842 metais vienas šveicaras už \$30,000 atpirko visą fortą su visa žeme ir rusai kolonistai kas grįžo į Aliaską, kas tiesiai atgal į Rusiją. Šiandien toje vietoje dar yra pravoslaviška koplytėlė su ikonomis, likutis forto palisados, pati vieta yra vadinama Fort Ross, o per fortą tekantis upelis turi Sloviankos vardą.

mūsų pažiūras tautiniu ir kultūriniu atžvilgiu. Baigiant ČALM mums nereikia priverstos jaustis tikrais lietuviais, nes lietuviybė mums yra jau kaip savaime suprantamas dalykas.

Šios mokyklos užbaigimas uždėda ant mūsų tam tikras pareigas. Neužtenka vien tik pačiam būti sąmoningu lietuviu, bet reikia stengtis ir kitiems savo tautiečiams skiepti tą lietuviškumą, beklystančius suklydusius sugražinti į tikrą lietuvišką kelią. Lietuviškas darbo dirvonas platus, tuo tarpu dabartiniai jo darbininkai jau pradeda pavargti. Ateis greit toks laikas, kad jie turės visai pasitraukti iš įvairių lietuviškos veiklos sričių. Tada neabejotinai mums teks jų vietas užimti, jei norėsime lietuviybę išlaikyti gyvą. Tuomet tikrai nesigailėsime baigę ČALM, nes čia mes daugiausia gavome progos, ne tik pažinti lituanistinius mokslus, bet kartu ir savo sugebėjimus išmėginti ar tai rašydami į mokyklos laikraštėlį ir metraščių, dalyvaudami jų redakcijose ar šiaip prisidedami prie mokyklos veiklos. Pažindami dabar savo lietuviškus sugebėjimus, ateityje galėsime daug lengviau susivaikyti lietuviškos veiklos dirvonuose.

Manau, kad mūsų atmintyje ne kartą gyvenime iškils praleistų šioje mokykloje dienų vaizdas ir gal būt tie prisiminimai ne vieną iš mūsų sustiprins pasilikti ištikimais lietuvių ir Lietuvai. Tie prisiminimai iš tikrųjų bus gražūs ir brangūs. Manau, kad niekas iš mūsų

negalės pamiršti jaukios ČALM nuotaikos. Čia visi mokytojai tikrai nuoširdžiai dirba, pasakyčiau, ne tik lituanistinio švietimo, bet ir tautinio auklėjimo darbą. Ryšys tarp mokytojų ir mokinių yra daugumoj neformalus, bet paremtas tikru lietuvišku nuoširdumu, todėl mokiniams daug lengviau gerai mokytis.

Mokinių tarpusavio santykiai klasėje yra kaip vienos šeimos narių: visi remia viens kitą sunkumuose ir pasidalina džiaugsmiais. Kieno gi atmintyje galėtų nykti tie gražūs prisiminimai?

Negaliu nepaminėti dar vieno dalyko turinčio didelės reikšmės jaunam žmogui. Susitikimas ir santykiai su kitais žmonėmis yra svarbus veiksnys jauno žmogaus charakterio išvystimui. Šioje mokykloje kaip tik turėjome daug gerų progų susitikti ir pažinti vieni kitus kaip lietuvius. Tikrai buvo labai įdomu plačiau pažinti vieni kitus, pažinti lietuvišką jaunimo veiklą ir galvojimą, neg tik šiame atžalyne bręsta lietuviškieji visuomenininkai.

Baigiant ČALM, manau, ne tik man, bet ir kitiems liūdna ir linksma. Liūdna todėl, kad išsiskirsim su draugais ir mokytojais. Ir visos linksmos valandėlės liks tik prisiminimuose. Linksma todėl, kad kelias bus atidaras toliau tęsti mokslą ir pasinaudoti ČALM įgytomis žiniomis. Lucijus Alenskas

PIRKITE JAV TAUPYMO BONUS

PASIMATYKIT SU STANLEY LITVINU

APIE SAVO NAMO INSULACIJOS PROBLEMAS

Dabar yra laikas tinkamai įrengti savo namą vasarai ir žiemai.

Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies stako lentų ir namams materialų.

CARR-MOODY LUMBER COMPANY

3039 SO. HALSTED STREET — TEL.: VICTORY 2-1272

STANLEY LITVINAS, Mgr. — LIETUVIAI SALESMONAI

APIE RAŠEIVAS IR JŲ RECENZIJAS

Š. m. birželio mėn. "Laiškų Lietuviams" numeryje yra išspausdintas straipsnelis labai sentimentalio antrašte: "Sauja tėviškės žemės", pasirašytas pilnu vardu ir pavarde — Danutė Bindokienė. Redakcijos pirmame puslapyje prie to straipsnelio pažymėta "rec." Atseit, yra kurio nors veikalo recenzija. Perskaičius tikrai paašškėjo, kad D. Bindokienė bando recenzuoti Pr. Naujokaičio naująjį romaną — "Žydnčios dienos", už kurį "Draugo" dienraštis skyrė tūkstantį dolerių premiją.

Perskaičius tokią recenziją, pirmiausia kilo mintis, kodėl "L. L." spausdina tokius straipsnius, ir pagaliau, kodėl kai kurie rašėivos imasi tokių rašymų, apie kuriuos neturi mažiausio supratimo. Recenzija gi yra veikalo kritika, jo įvertinimas, iškeliant blogąsias ir gerąsias kūrinių ypatybes, visais atžvilgiais. Recenzijai rašyti yra tam tikri dėsniai — reikalavimai, pagal kuriuos veikalas turi būti įvertintas. Bet "L. L." iš tikrųjų leidžia pasisakyti visiems savo skaitytojams įvairiais klausimais. Kartais net redakcija kviečia skaitytojus pasisakyti vienaip ar kitaip, pvz. apie šv. mišių pasikeitimus, gimdymų kontrolę ir kt. Todėl redakcija, matyt, neturėdama geresnės recenzijos apie Pr. Naujokaičio premijuotąjį romaną, įdėjo ir tokią. Tačiau viena yra aišku, kad D. B., nors ir neturėdama jokio supratimo apie veikalų vertinimą, griebiasi tokio darbo. Nejaugi ji nežino, kad ir siuvėja, norėdama pasiūti suknelę, turi pirmiausia pasimokyti, kaip sukirti medžiagą ir kaip ją susiūti. Lygiai taip ir meno kūrinių vertinime (ar tai būtų tapyba, skulptūra, muzika ar dailioji literatūra) kritikas recenzentas turi turėti pasiruošimą, kaip prie kūrinių prieiti, kaip į jį įžvelgti, iškeliant jo plusus ir minusus. Apskritai tariant, recenzijoms rašyti reikia daugiau mokslo. Juk prieš pečiaus, maišydama puode košę vaikams, visko neišmoksi.

Skaitant tą D. B. "recenzijėlę", atrodo, kad ji kapstosi kaip ta muselė, įkritusi į išrūgas. Aišku, kad ji nori kažką pasakyti, bet nežino ką ir kaip. Tad ir kyla klausimas, kaip galima rašyti apie tokius dalykus, apie kuriuos nedaug supratimo teturi. Ir tai svarbiausia, liečiant kitą asmenį, atseit rašytoją. Juk Pr. Naujokaitis nėra naujokas mūsų literatūroje. "Žydnčios dienos" nėra jo pirmas kūrinys ir pirmas pasirodymas. Be to, jo kūryba jau buvo įvertinta daugelio, o ypačingai po šio premijuoto romano pasirodė net keli straipsniai. Tad tokie vertinimai, kaip D. B., yra paprasčiausias pėckiojimas.

Paimkime kelias ištraukas iš jos "recenzijos". Pvz.: "Tačiau autorius... išsiunčia savuosius į frontą ir vėl knaisiojasi kaimiško gyvenimo smulkmeno- se". Atrodo, kad D. B. visai pasimetusi žodžių sąvokose. Pa-

sakyti, kad autorus knaisiojasi tikrai yra keista. Žinoma, žodis "knaisiojasi" yra geras, bet reikia mokėti jį panaudoti. Juk visi žino, kad kiaulės knaisiojasi pudyme, tvartuose, apie kluonus ar net įlindusios į daržą. Man atrodo, kad ne Pr. Naujokaitis, o pati D. B. knaisiojasi jo romane, nežinodama, kaip prieiti prie veikalo ir ką rašyti.

Arba: "Visas skubus romano įvykių kaleidoskopas dalinai nustelbia ir palieka šešėlyje jo personažus". Bet kitoje vietoje sako, kad romane "net per daug — trys kartos su marčiomis, žentais, anūkais, bernais ir mergomis". Tad kaip gali tokia daugybė personažų likti šešėlyje, jei romanas tik vieno nedidelio tomo.

Kitoje vietoje rašo: "Veikėjai pasirodo kažkaip lėkšti." Bet toliau samdinė Marytė "ilgainiui išauga į stiprią moterį ir motiną". Atrodo, kad kai kur trūksta logikos.

Pagaliau: "Vincas, kuris, galima sakyti, yra centrinis romano personažas, taipgi užvertas skubiai besireiškančių įvykių narve." Užverti narve, kažin ar galima? Jei būtų uždarytas narve, tai gal ir būtų kiek vaizdingiau. Mes žinome, kad ūkininkas penimą kiaulę užveria nuo paršų. Bet kaip Pr. Naujokaitis galėjo užverti Vincą įvykių narve? Čia tai jau atrodo, kad ir pati D. B. pasimetė berašydama.

Taip pat D. B. rašo, kad "šios knygos puslapiuose autorius yra atsisakęs savo praprasto rašymo būdo ir tapęs beveik santūrus, ramus ir nuoseklus... tačiau stilius, nenukentėjęs, pasilieka puošnus..."

Pirmiausia kyla klausimas, kaip tai atsisakė? Gal pasikeitė jo rašymo būdas? Jeigu taip iš tikrųjų įvyko, tai reikia įrodyti pavyzdžiais, nes be to išeina tik apsurdas. Čia reikia duoti lyginamųjų pasikeitimo citatų. Bendrai imant, savo tvirtinimus recenzijose reikia kuo nors remti. Man kyla dar vienas klausimas, ar nejaugi P. Nau-

jokaitis anksčiau savo kūryboje nebuvo nuoseklus?

Pabaigoje ji dar duoda gamtos aprašymo ištrauką, bet, matyt, pati nežinodama, kuriam tikslui: ar nukentėjusiam stiliumi įrodyti ar puošnumui.

Tai ir visa D. B. "recenzija".

Tad baigdamas, patarčiau lokiems recenzentams nešokti

J. VLKS.

IŠ PRAEITIES AUŠRA IR KUNIGAI

Aušrą redagavęs J. Šliupas buvo puolamas iš visų pusių. Kaip kam nepatiko jo straipsniai, rašyti prieš carinę valdžią. Buvo besitaikstančių ir laukiančių iš carinės Rusijos valdžios Lietuvai lengvatų. Kitiems atrodė, kad nedera dėl šventos ramybės puldinėti kunigus ir aplamai neliesti katalikų bažnyčios reikalų. Naudos iš to nebūsią jokios, o tik tautos vienybės skaldymas.

Kaip dabar pasidairai po mūsų užsienyje esančių lietuvių gyvenimą, tai randi, kad Aušros metais kilę įvairūs ginčai dėl savo tėvų žemės likimo nėra galutinai pranykę ir dabar. Tik dabar tie visi reikalai ir klausimai kyla jau kita forma, reiškiasi kitoje šviesoje, didesnės apimties, giliau svarstomi ir toliau į ateitį žvelgiama, nepaisant kurių politinių grupių jie iškeliami, svarstomi. Tautos vienybės reikalas taip pat gyvai jaučiamas, kaip ir anais metais.

Todėl verta pasidairyti toje netolimoje praeityje, kada gyvuosius ir lemtinguosius tautos ir Lietuvos klausimus kilnojo vos keliolika mūsų šviesuolių... Dabar tokius tūkstančiais skaitom, nors besirūpinančių savo tėvų žemės likimu, savos kalbos, tai yra ir lietuviškos išlaikymo, — gerai jei tokių nepamiršusių savos tautos ir savo tėvų žemės likimo turime, tik dešimtą dalį iš viso skaičiaus, kas galvą vargina tais sunkiai sprendžiamais reikalais.

Ir vėl iš V. Kapsuko "nu-

aukščiau bambos. Gal D. B. mano, kad "L. L." skaitytojais nieko nenusimano apie literatūrą ir jos vertinimą? Tačiau juk ji pati gali matyti, kad žurnale savo straipsniais dalyvauja daug intelektualų, nors skaitytojų tarpe yra visokio išsilavinimo žmonių. "L. L." yra visų labai mėgiama ir skaitoma.

D. Žilėnas

A. Landsbergio "Barzda". Tėvas — Kazys Vasiliauskas; Motina — Albina Juknevičiūtė
Nuotrauka Ged. Naujokaičio

KASDIENYBĖS

Turiu su vienu vyru kepurinę pažintį. Nors toji pažintis senesnė, bet toliau kepurinės nepašoko. Pasitaiko tarp žmonių tokių, nuo kurių išvelkia šalčiu. Jie šakoti ir nėra kaip suartėti. O šis mano kepurinės pažinties vyriškis, be to dar, didelis smalsuolis, viską nori žinoti: kada einu gulėti, kada keliuosi ir ar atsikėlęs raivausi. Kad jį kur galas; toks jis landus, nepraleidžias progos apie šį tą nepaklausinėjes.

Ana, gegužės mėn. pabaigoje gatvėje su juo susitikau. Tuoj ir prilipo.

— Kur dabar gyveni, — taip stačiokiškai paklausė.

— Žinai, ten kur yra žydų centrinė sinagoga, antrame name nuo jos, — pasakiau. O jis nei iš šio, nei iš to:

— Susimildamas, ar jau taip nusigyvenai, kad tokią vietą pasirinkai? — Neturėjau jam ką atsakyti. Jis atsakymo nelaukdamas, kepurę kilstelėjo ir nuėjo savo keliu.

Gi liepos pradžioje ir vėl man jis pasipainiojo po kojomis.

— Kur dabar gyveni? — tokiu pat stačiokišku balsu paklausė.

Pakartojau, ką seniau buvau sakęs. Mano nusistebėjimui, jo veidas ištyso, lyg susidomėjo ir pradėjo:

— Žiūrėk, kada spėjai taip praturtėti? Juk didelis pinigus tokiame rajone reikia mokėti už nuomą! Gal ištraukei jį vėrslą? O, žydai! Tai gabi tauta! Žiūrėk, sumušė arabus, visiems politikams ir kariams nosį nušluostė. Lietuvoj turėjau gerų draugų tarp žydų. Na, tai sveikinu... — ir prasidėjo ilgos pasakos. Dabar aš kilstelėjau kepurę ir, pasakęs laiko neturįs, nuėjau savo taku.

Išėjo gražiai išleista rusų kalba Svetlanos Alliluevos mažo formato, 14 puslapių brošiūra — B. L. Pasternakas. Tame kūrinyje sudėtas jos jausmų perteklius ašaromis pašlakštytas, jai beskaitant B. L. Pasternako romaną *Dr. Živago*.

Apie tą spaudos leidinį ji girdėjo Sovietų Rusijoje iš kitų, nes tas kūrinys pasirodė tik užsienyje.

Visame tame trumpame S. Alliluevos kūrinyje nieko naujo, kas už Sovietų Rusijos sienų gyvenantiems nebūtų buvę žinoma.

Juk jokia naujiena, kad nuo bolševizmo įsigalėjimo Rusijoje žmogus yra pavergtas. Jam teliko tik taikstyti, pataikauti, kad savo gyvybę apsaugoti. S. Allilueva — taip pat paspruko užsienin, nes nebuvo tikra dėl savo gyvybės.

Bet štai kas verta pastebėti: kad kaukazičių osetinų Stalino ir Alliluevos dukterės sovietijos gyvenimo sąlygose užaugo tipinga rusė — "sovietiški čeloviek". Tuo gali didžiulis rusai į bolševikus naciūs išvirtusieji.

Anksčiau Svetlana Allilueva, atvykusi į JAV ir besikalbėda-

ma su spaudos korespondentais, nei vienu žodeliu ji neprisiminė, jog jos tėvai kilme ne rusai. Toje jos išleistoje brošiūroje jokių užuominų apie savo kaukazišką kilmę. Kalba tik apie rusų rašytojus, Rusija rašoma be žodžio Sovietinė. Ją vadina daug kenciančia ir jos mylima šalimi. Tik apie savo trečią vyrą prabėgomis pasisako, kad jis buvo kilęs kitame kontinente.

Antrojo savo vyro ji nemylėjusi, jis buvo negražus, bet išmokslintas ir jo vaikus jį myli, nes ji juos pagimdė.

Jos rašinio kalba sklandi, gabi ji rašyti. Žodžio vertę ir vietą žino.

Svetlanos Alliluevos tipo lietuvių jau mes turime, kurie, savo gimtą kalbą pamiršę ar jos neišmoko, didžiuojasi esą "Sovietski čeloviek", rašo rusų kalba. Kiti tokių net Lietuvoje pabūvoja ir savo įspūdiuose apie šiuos dienas Lietuvą daug netiesos pasako.

Dalinei išimčiai sudaro V. Pašutą, su kuriuo lietuvių kalba dar galima susiprasti ir kuris atsidėjęs tyrinėja Lietuvos ir Prūsų valstybių įsikūrimą, jų apsigynimą, ir visai tai stengiasi nušviesti Lenino šviesoj. Rašo rusų kalba, kai kuriems Lietuvos istorikams talkininkaujant.

Naujasis jo kūrinys *Gedimino laišakai*. Jūs paruošė kartu su L. Štal. Į lietuvių kalbą dokumentus vertė filologijos mokslų kandidatas M. Roška.

Knyga išėjo 1966 m. Vilniuje, Lietuvos TSR Mokslų Akademijos leidinys, 197 psl.

Išleista viso tik 5,000 egz. Tie dokumentai pirmoje vietoje atspausdinti originalia kalba, antroje vietoje rusų ir trečioje lietuvių. Vadinasi, "vyresnysis brolis" nenuskriaustas.

Gedimino Laiškų redaktorė G. Gustaitė, dailininkas A. Kučas. Knyga gražiai išleista.

Gedimino Laiškai vertingas istorinis dokumentas ne vien tik istorikams, bet visiems, kam rūpi Lietuvos praeitis ir jos ateitis.

Ištrauka iš Gedimino laiško, rašyto 1322 m. popiežiui Jonui XXII.

"Didžiai prakilniam tėvui viešpačiui Jonui, Romos sosto aukščiausiam kunigui, Gediminas, lietuvių ir daugelio rusų ir t. t. karalius,

...Tai ir yra priežastis, kad jūsų kilnybei šiuo laišku pareiškiamo, jog mūsų pirmatakas karalius Mindaugas su visa savo karalyste buvo atsivertęs į Kristaus tikėjimą, bet dėl brolių iš teutonų namo magistro (darmų) žiaurių, nuoskaudų ir nesuskaičiuojamų išdavysčių jie visi nuo to tikėjimo atkritę; kaip ti dėl to ir mes, deja, ligi šios dienos esame priversti pasilikti savo senolių klaidoje.

Iš tikrųjų daugelį kartų mūsų pirmtakai, norėdami sudaryti taiką, siuntė savo pasiuntinius ponams Rygos arkivyskupams, tačiau tie (teutonų ordino broliai) juos žiauriai nužudėdavo, kaip tai matyti iš atvejo, buvusio pono Isarno metu, kai jis, kaip viešpaties Bonifacijaus atstovas, sudarė taiką bei paliaubas tarp mūsų ir teutonų namo brolių ir savo laišką atsiuntė;

Jim Lonborg, geriausias Bostono sviedėjas, meta sviedinį.

tačiau, kai pasiuntiniai grįžo iš pono Isarno namo, pakeliui vienus užmušė, kitus pakorė arba privertė, kad jie patys pasiskandintų..."

Bet ir čia suklybė. Lotynų kalba parašyta: Multorum ruthenorum. Sąvoka ruthenorum platesnės apimties negu žodis rusas. Ruthenorum apima belorusus, dalinai ukrainiečius ir kitus.

Skaičiau tokį raštą, kur buvo pasakyta: Tačiau atrodo, kad šiuo metu dera priminti, jog prieš pat Antrajam Pasauliniam karui prasidedant, Sovietų vyriausybė sudarė gėdingą sandorį su hitlerine Vokietija...

Kaune Aušros gimnazijos mokiniai išgirdę žodžius rodos ar atrodo, tuoj šūkteldavo: Persižegnok, tai neatrodys...

Viename dienraštyje skaičiau parašyta: Niekur tiek daug ne-

kalbama apie tautų draugystę, kaip Sovietų Sąjungoje, nes tautų kalėjime norima visiems perplauti smegenis...

Ten smegenis jau ne nuo šios dienos gyvenimo visų išskalauti, jog jokios tautų draugystės ten nesama, nes ji užkerta kelią sukurti "sovietiški čeloviek". Dabar tik patiems komunistams netenka perplauti smegenis, kad tautų draugystės šūkis sukurtas tik propagandai. J. Vlks.

Pasveikink savo draugus

su "NAUJIEŅOS"

"NAUJIEŅOS" SKAITO VISŲ SROVIŲ ŽMONĖS: DARBININKAI, BIZNIERIAI, PROFESIONALAI, DVASININKAI, VALSTYBININKAI, MOKSLININKAI, IŠ ŽINO, KAD "NAUJIEŅOS" PADUOGA TEISINGIAUSIAS ŽINIAS IR GERIAUSIAS

KNYGA - GERIAUSIA DOVANA

TIEMS, KAS NORI SVENTĖMS DUOTI GERŲ DOVANŲ, SIŪLOME PASIRINKTI ŠIAS KNYGAS:

1.	Dr. K. Grinius, ATSIMINIMAI IR MINTYS II t., 336 psl.	\$5.00
2.	Juozas Liūdžius, RASTAI, 246 psl.	\$3.00
3.	M. Žošėnko, SATYRINĖS NOVELĖS, 199 pusl.	\$2.00
4.	M. Gimbutienė ir kiti, MAŽOJI LIETUVA, 327 pusl.	\$3.00
5.	K. B. Kraučionas, SIAURUOJU TAKELIU, 178 pusl.	\$2.00
6.	J. Augustaitis, ANTANAS SMETONA IR JO VEIKLA, 154 pusl.	\$1.50
7.	Prof. V. Biržiška, SENUJŲ LIETUVIŠKŲ KNYGŲ ISTORIJA, du tomai 207 ir 225 pusl.	\$2.00 ir \$3.00
8.	Prof. V. Biržiška, ALEKSANDRYNAS, 430 pusl.	\$7.50
9.	St. Kairys, LIETUVA BUDO, 416 pusl.	\$2.00
10.	VI. Mingėla, KUN. ANTANAS MILUKAS, jo gyvenimas ir darbai.	\$6.00
11.	Kipras Bielinis, PENKTIEJI METAI, 592 pusl.	\$2.00
12.	Dr. Antanas J. Gussen, DANTYS, 158 pusl., minkštais viršeliais \$2.00, kietais	\$4.00
13.	Juozas Švaitas, PETRAS ŠIRVOKAS, 228 pusl.	\$2.00
14.	Antanas Baranauskas, THE FOREST OF ANYKŠČIAI, N. Rastenoio vertimas, 40 pusl.	\$2.00
15.	Miklas Petrauskas, EGLĖ ŽALČIU KARALIENE	\$5.00
16.	Alfonas Nevardauskas, PAJŪRIAIS PAMARIAIS	\$5.00
17.	Petronėlė Orintaitė, KĄ LAUMĖS LĖMĖ, 236 psl.	\$3.00
18.	Kipras Bielinis, TERORO IR VERGIJOS IMPERIJA, 310 pusl.	\$1.00

Šitas knygas galite įsigyti "Naujienos" ofise arba gauti paštu, atsiunte nurodytas sumas čekiu arba money orderiu adresu:

"NAUJIEŅOS"

1739 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608

J. Vlks.

BĖGIAI

Kazys Almenas. Novelės. Skirtos Danutei. Nidos Knygų Klubo leidinys. Nr. 52, 1965 m. Londonas.

198 puslapiuose, nedidelio formato knygoj sudėta autoriaus Kazio Almeno šios trys novelės: Bėgiai, Trys ir Meilės ir Prerijų pasakos. Kiekvienas iš tų apsakymėlių turi dar savo skyrelius, lyg atskirus dalykėlius, susijusius antgalvine novele.

Apsakymėlis Bėgiai yra kas tai naujo mūsų raštijoje. Čia aprašytas — tiksliau — į dailės rūbus idėtas gyvenimas JAV tų žmonių, kurie neturi nei nuolatinės pastogės, nei darbo ir likimo verčiami atsiktinai dirba ten, kur kiti nemėgsta dėl sunkių gyvenimo sąlygų, kad ir prerijose.

Autorius K. Almenas Bėgių lyg ir įžangos žodyje rašo:

„Bėgiai tiesiami gamtos neatsiklausiant, už tai gamta žiūri į juos su panieka, ypač ten, kur jie yra vieninteliai žmogaus pėdsakai.

Taip buvo Wyominge.

Prerija driekiasi į kiekvieną pusę tokiu pat platumu, kaip dangaus viršuje. Vietomis ji banguoja išblyškusiomis kalvomis, kitur atsimsuša į plytų rausvumo uolas, apsupa jas, palikdama keletą stambesnių krūmokščių uolų šešėliuose, ir bėga tolyn pasitikti horizontą”.

Neabejotina, kad autorius K. Almenas gerai pažino ne tik prerijos rūsčią gamtą, bet ir tuos, kurie ten paliko žmogaus pėdsakus, tai yra savo darbo vaisius. O visa kita, tai yra tie žmonės, kurie dirbo nutiesdami geležinkelio bėgius, išnyko, tik savo darbo pėdsakus paliko, nes gamta ne tik su panieka į juos žiūri, bet ir jiems buvo nepalanki.

O žmonės buvo kaip žmonės. Štai nekartą kalėjime sėdėjęs, pamėgęs degtinę, bet vieton jos, jis vartojo rožių tepalą plaukams — „Rose Hair Tonic” — atmiestą alkoholiu. Todėl to gėralo vartotojas pasmiręs ir draugų Rožę pramintas. Niekas nesirūpino jo likimu ir niekam galvos neskandėjo dėl jo praeties. Atsirado žmogus iš kurio tai krašto, kuriam darbas buvo būtinas ir vargu kur kitur jis darbą galėjo susirasti jei ne tose prerijose, kur buvo tiesiamas geležinkelis ir kur tose gamtos dykumose nebuvo jokių patogumų, o tik darbas — šio tokio pragyvenimo šaltinis.

Rožė lyg ir visuomenės amata. Vienok kaip jo gyvenimas gražiai atpasakojamas, juo susidomima, susirūpinama ir smalsiai sekamas jo likimas.

Čia ir glūdi meno mįslė — ir dailiai pavaizduojamose amato užtinkami grožiai. Šiuo atsitikimu novelėje ne tik Rožės asmeny, bet ir visuose ten dirbusiuose pajunti žmogų su visomis jo būdo savybėmis, gy-

venimo tiesiamuose bėgiuose iškrypimus ir gerų darbų vaisius.

Novelė Bėgiai neilga — 78 puslapių, o vienok ją perskaičius negali ūmai nusikratyti nuo įgytų išpūdžių ir sukeltų minčių, ir tik todėl, kad meistriskai, meniškai atpasakota.

„Gal meilė nevisai tas žodis. Jis veliasi kaž kaip nevykusiai burnoj, prisiminus geltonus vagonus, sudžiuvusią preriją ir tas dvi blizgančias bėgių linijas; veliasi, ir lyg norėtusi jį išspiauti ir nusikeikti padoriai.

Bet, antra vertus, kas gi turi teisę taip siaurai meilę apibūdinti, kad ji prerijose vietos nerastų?”

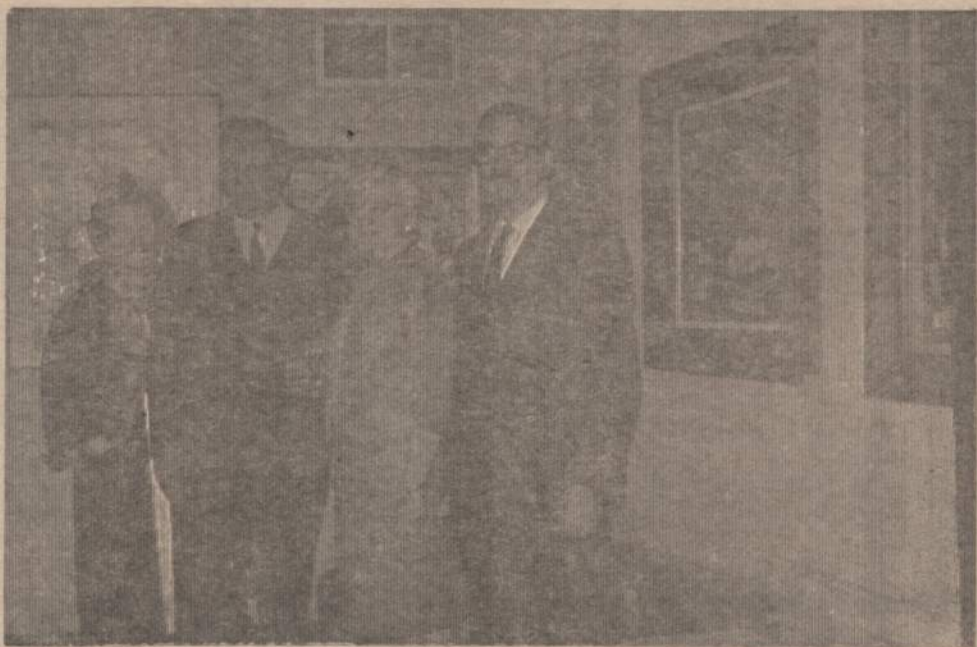
Ir tikrai ir tose gamtos dykumose meilė atsirado. Ir ji kitose gyvenimo sąlygose, aukštosios mokyklose — universitetose sienose taip pat atsirado. Apie tai vaizdžiai autorius K. Almenas atpasakoja kitoj novelėj — Trys ir Meilė.

Ir čia pasisako:

„Aš nenoriu meilės. Dieve mano, tik ne meilės! Kas, kodėl, kada ją padarė tokią svarbia? Tiek svarbia, kad muilą ir dantų pastą parduoda jos vardu? Kad kiekviena daina, kuri buvo, yra ir bus bliunama per kiekvieną radiją, prasideda ir baigiasi tuo pačiu šlamštu? Kas davė kam teisę matuoti gyvenimą ir laimę pagal šitą ligūstą moters fantazijos išpūstą burbulą? Nes meilė nėra mūsų darbas. Joje vyriškumo nėra nė žymės. Čia tik moters absurdas.”

O betgi ir universiteto sienoje įsimylėta ir tai į savo tautietę-lietuvaite. Nevykusiai ir todėl autoriaus pažiūra į meilę turi pagrindo, bent jo atpasakotame atsitikime. Ir čia dalykėlis tilpęs 40 puslapiuose, vienok vertingesis, turtingesis, sakysim, sultingesis negu apie tai kitų pasisakoma kelerių šimtų apsakų puslapiuose.

Ir pabaigai seka Prerijų pasakos. Nors tos pasakos taip pat vaizdingai surašytos, gyvenimiškos, bet jau ne tokios patrauklios kaip pirmosios dvi novelės: Bėgiai ir Trys ir Meilė. Neabejotina, Kazio Almeno

Zuromskiai aplankė St. Balzeco L. K. Muziejų

Ponia ir Juozas Zuromskiai iš Shrewsbury, Mass., lankydamiesi Chicagoje, su p-ia Juze Daužvardiene aplankė St. Balzeco, Jr. Lietuvių Kultūros Muziejų. Iš kairės: abu Zuromskiai, J. Daužvardienė ir Stanley Balzekas, Jr.

AUKSINIO LYNŲ ...

(atkelta iš 6 pusl.)

— Visiems lenkuosi, — santūriai atsakė kiršlys ir apsidairęs pridūrė: — O, kaip čia puiku! Kokie nuostabūs jūsų rūmai!

— Nė velnio jam čia nepatinka, tik apsimeta, — užmiręs kivirčą, sušnabzdėjo dyglei strepetys. — Jis mėgsta švartų vandenį, žinau aš...

Auksė negalėjo nuo kiršlio atitraukti akių. Pradžioje jai tiesiog galva apsvaigo. Pajuto sipumą. Turėjo atsišlieti į kuoją.

— Tu virpi visa, — tyliai pasakė jai kuoją.

— Ak, Raudonpeleke, jis nuostabus...

— Ar matei, šitas ponaitis net dovanos nesiteikė atnešti, — vėl pakuždėjo dyglei strepetys.

Dyglei jau buvo praėjęs pyktis. Ji vėl atgavo savo pirmąsias spalvas.

— Riečia nosį, iš karto matyti, — burblėlio ji.

Trumpis, kaip pridera šeiminkui, pakvietė svečius apžiūrėti savo rūmus. Žuvys ėmė nardyti po skenduolio krūmo šakas, apžiūrinėjo kambarius, sales... Ypač stebėjosi kuoją. Čia jai viskas patiko. Kiršlys taip pat gyrė lynų rūmus. Tačiau nusijuokęs prisipažino, kad jam mieliau gyventi srovėje prie akmens arba prie besiplaikstancios žolės kuokšto. Toks jau jo būdas. Strepetys ėiaudė ir nusiukdamas spaudėsi. Nepatiko jam dumblo kvapas, ir jis to neslėpė. Kad nors molis būtų, o čia juoda marmalynė. Nosį net riečia... Dygis tvėčio širdyje jai labai ir net labai patiko lynų rūmai. Mėgo dyglė skenduolius krūmus. Prie jų visada maisto surasi. Mėgo, bet svetimo negyrė. Sukinėjosi tarp kriauklėmis aplipusių šakų, nuo žolių lapų pasičiupo vie-

kūrinys susiras skaitytojus ne vien tik iš vasarotojų tarpo, bet ir tų, kurie ne vien tik vasaravimo metu skaito knygas.

na kitą kirmėlaite, sukinėjosi ir tylėjo. Kai svečiai apžiūrėjo rūmus, Trumpis nusprendė, kad atėjo vaisių metas ir jis gali svečiams atskleisti savo paslaptį.

4. Trumpio paslaptis. Neprašyti svečiai.

— Gerbiamieji! — kreipėsi į svečius Trumpis. — Kviečiame jus paplaukioti po užtekį. Susipažinti su juo. — Čia Trumpis valandėlę reikšmingai patylėjo, paskui baigė: — Paplaukioti, šį tą pamatyti, o gal ir nežinomą paslaptį sužinoti.

Svečiai susižvalgė. Kuojai ir dyglei užtekis buvo gerai pažįstamas. Kiršlys ir strepetys užtekyje svečiavosi pirmą kartą. Tačiau tas tamsus vanduo ir dumblas?... Kiršlys, žinoma, iš mandagumo tylėjo, bet strepetys patempė lūpą, tuo aiškiai parodydamas, kad kažkur trunkytis neturi nė mažiausio noro. Tačiau Trumpis dėjosi nematęs strepečio nesitenkinimo. Savo giminaitį jis gerai pažinojo, todėl per daug nesijaudino dėl jo kaprizų. O norėdamas kuojai ir dyglei sukelti smalsumą, Trumpis dar kartą neskubėdamas pakartojė:

— Sakoma, gyveni ir mokaisi. Aš maniau, kad jau visas užtekio paslaptis esu išpėjęs, bet paaiškėjo, jog labai klydau. Taigi prašom, — ir lynas pirmasis lėtai nuplaukė į priekį.

— Labai atsiprašau svečius, bet aš turiu plaukti pirmas, — mandagiai pasakė Trumpis. — Aš rodysiu kelią į tą vietą... na, bet geriau jau patys pamatysite...

Paskui Trumpį, galima sakyti, šalia plaukė grazuolis kiršlys. Kuoją laikėsi prie Aukšės. Strepečiu norom nenorom drange liko dyglė.

— Pakvaišo senis, — tyliai pasakė dyglei strepetys. — Palikom puikų vaisių stalą ir bastomės! Kokių šiame sąšlavne paslapčių gali būti? Man atrodo, kad senis kvanktelė... o...

(Bus daugiau)